

УДК 342.951

В. О. Сергейчик

кандидат юридичних наук

Національний університет «Одеська юридична академія»,

кафедра морського та митного права

вул. Львівська, 10/2, Одеса, 65016, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ УПОВНОВАЖЕНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті аналізуються правові аспекти визначення та розуміння уповноваженого економічного оператора, міжнародне та національне регулювання інституту уповноваженого економічного оператора. Досліджуються питання отримання статусу уповноваженого економічного оператора відповідно до діючого вітчизняного законодавства та перспективи нормативного врегулювання зазначеного інституту.

Ключові слова: уповноважений економічний оператор, спрощення процедур, спеціальні спрощення, Рамкові стандарти безпеки, статус уповноваженого економічного оператора.

За період незалежного розвитку країн-членів СНД в умовах конфлікту інтересів нових політичних сил, конкурентної боротьби, кризового розвитку у них відбулося поступове осмислення своїх життєво важливих інтересів. На зміну курсу, орієнтованому на виняткову національну і політичну незалежність від колишнього СРСР, прийшло розуміння необхідності інтеграції зусиль з метою створення захисту національних виробників та ринків, прискорення товарообігу, збільшення обсягів іноземних інвестицій. Імпульсом, який прискорює прийняття важливих політичних об'єднуючих рішень, стали негативні наслідки світової фінансово-економічної кризи, а їх результатом — створення Митного союзу (далі — МС). Аналіз новітньої історії показує, що саме створення Митного союзу дозволило групі європейських країн після Другої світової війни у короткі строки не тільки відновити економіку, фінанси і вийти з кризи, але і створити сприятливі умови для прискореного зростання ВВП, якісного підвищення рівня життя населення цих держав. У кінцевому підсумку були створені умови для досягнення вищого ступеня політико-економічної інтеграції європейських країн — створення Європейського Союзу (далі — ЄС).

Обов'язковою умовою створення й успішного функціонування МС є утворення єдиного митного, законодавчого та правоохоронного простору

на території держав-членів Союзу. Вирішення цього складного і тривалого за часом завдання дозволить членам МС проводити єдину скоординовану митну політику, здійснювати правове регулювання, здійснювати захист своїх економічних інтересів і забезпечувати економічну безпеку. У цьому зв'язку особливої актуальності набувають дослідження питань, присвячених запровадженню в Україні уповноваженого економічного оператора (далі — УЕО), встановленню та процедурі отримання статусу УЕО.

Проблема впровадження та застосування інституту УЕО у країнах-членах МС стала предметом дослідження нещодавно, проте вже з'явилася низка наукових праць, присвячених окремим аспектам євроінтеграції, а також інституту УЕО, його впровадженню, значенню, статусу, перспективам розвитку. Це, перш за все, праці І. Г. Бережнюка [6], О. В. Буторіна [8], Г.-М. Вольффганга [9], К. Л. Курочкіна [10], С. Г. Левченко [11], Г. Д. Симонова, С. С. Терещенко, Г. О. Хабло [12] та ін. Однак, у зв'язку з прийняттям в Україні низки нормативно-правових актів (деякі з яких вже набрали законної сили, а деякі існують у вигляді проектів) виникає необхідність нового дослідження питань визначення статусу УЕО в Україні та його значення для побудови в Україні правової держави.

Однією із значних новел нового Митного кодексу України 2012 р. (далі — МК України) є запровадження в українське законодавство нової правової категорії «уповноважений економічний оператор». Однак, перш ніж перейти до аналізу національного законодавства щодо врегулювання статусу та діяльності УЕО, слід зазначити, що загальна концепція УЕО була окреслена на міжнародному рівні ще у переглянутій Кіотській конвенції (Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур) встановленням спеціальних процедур для «уповноважених осіб» (п. 3.32 Розділу 3) [2; 3]. На базі цих правил було розроблено більш детальну концепцію «Уповноважених економічних операторів», її, у свою чергу, було закріплено у Системі рамкових стандартів із забезпечення безпеки та сприяння глобальній торгівлі (SAFE), затвердженій 23.06.2005 р. Всесвітньою митною організацією [1]. Після цього, програма УЕО, у відповідних модифікаціях, почала активно запроваджуватися, а станом на березень 2012 р. вже застосовувалася у більше ніж 40 країнах світу. Не винятком у цьому стали і країни ЄС, де з 2005 р. відповідна програма УЕО отримала своє закріплення у Митному кодексі Співтовариства.

Таким чином, на підставі зазначених норм та на їх виконання вітчизняне законодавство врегулювало інститут УЕО, присвятивши зазначеному інституту окрему главу МК України. Так, згідно зі ст. 12 МК України УЕО — це підприємство, створене відповідно до законодавства України, яке відповідає умовам, встановленим у ст. 14 МК України, та має право користуватися спеціальними спрощеннями відповідно до ст. 15 МК України [4].

Фактично, ст. 14 МК України визначає умови, яким повинно відповідати підприємство для отримання сертифіката УЕО. До таких умов зараховують:

1) здійснення зовнішньоекономічної діяльності протягом не менше трьох років;

2) відсутність невиконаного зобов'язання зі сплати митних платежів та пені;

3) відсутність заборгованості відповідно до податкового законодавства;

4) відсутність протягом трьох років до дня звернення до митниці фактів притягнення посадових осіб підприємства до адміністративної відповідальності за порушення митних правил (недекларування товарів, переміщення товарів через митний кордон поза митним контролем, з приховуванням від митного контролю, зберігання, перевезення чи придбання товарів, увезених поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, ухилення від їх сплати);

5) наявність такої системи обліку товарів, яка дає змогу порівнювати документи і відомості, що подаються митним органам під час митного контролю та митного оформлення, з документами і відомостями про провадження господарської діяльності;

6) відсутність суми непогашеного грошового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки.

Підсумовуючи вищезазначене, необхідно сказати, що суть створення інституту УЕО в Україні полягає у наданні певній категорії осіб, які користуються довірою митних органів, можливості використовувати спеціальні спрощення. Статус УЕО надається суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи шляхом видачі свідоцтва УЕО про включення його до Єдиного реєстру УЕО наступного виду:

1) на спрощення митних процедур;

2) на спрощення митного контролю щодо надійності та безпеки;

3) на спрощення митних процедур і митного контролю щодо надійності та безпеки.

Проаналізувавши означені норми МК України, можна дійти висновку, що введення інституту УЕО зачіпає два істотних аспекта: перший з яких це правовий аспект, що стосується власне порядку і правил митного регулювання на митній території України, а другий — економічний аспект, що є наслідком зміни правових норм реалізації економічної діяльності ринковими суб'єктами.

Виявляється, що правовий аспект стосується статусу УЕО як юридичної особи, що здійснює конкретні види діяльності. Економічний аспект розкриває зміст впливу діяльності УЕО на всю систему економічних взаємовідносин господарюючих суб'єктів

Перш за все, цікавить правовий аспект інституту УЕО. Як було зазначено вище, статус УЕО надається підприємству митницею шляхом видачі сертифіката УЕО та включення його до Єдиного реєстру УЕО. Єдиний реєстр УЕО складається з трьох розділів відповідно до видів отриманих підприємствами сертифікатів УЕО. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, веде та забезпечує оприлюднення Єдиного реєстру УЕО на своєму офіційному сайті.

Доцільним є зазначити, що статус УЕО визнається на всій митній території України. Слід констатувати, що процедура отримання статусу УЕО являє собою: по-перше, серйозну підготовчу роботу і вимагає від юридичної особи скрупульозності, уваги і, безумовно, фінансових витрат; по-друге, за оцінками експертів, реальний максимальний строк включення до реєстру, не включаючи час збору і підготовки пакету документів, але з урахуванням строків виїзної позапланової перевірки, може скласти близько 9 місяців.

Так, діюче законодавство України встановлює, що з метою отримання статусу УЕО підприємство подає до митниці за місцем своєї державної реєстрації заяву, підписану керівником і завірену печаткою підприємства. Вид сертифіката УЕО заявник обирає самостійно. До заяви про видачу сертифіката УЕО додається анкета з результатами самооцінки, проведеної заявником за такими критеріями:

- 1) дотримання положень законодавства України, у тому числі з питань державної митної справи;
- 2) система звітності та обліку товарів, транспортних засобів;
- 3) платоспроможність;
- 4) відповідність стандартам безпеки.

Частина 3 ст. 13 МК України містить перелік даних, що повинні міститися в анкеті [4]. Зазначимо, що встановлений перелік не є вичерпним. Такий висновок можна зробити, звернувшись до ч. 5 ст. 13 МК України, яка встановлює, що крім обов'язкових відомостей заявник може надати митному органу додаткові відомості, зумовлені специфікою видів зовнішньоекономічної діяльності, які він здійснює. Означена норма МК України узаконює анкету з результатами такої самооцінки, а також критерії її проведення. Однак, здійснений деякими науковцями аналіз двадцяти обов'язкових критеріїв самооцінки УЕО показує відсутність окремих важливих аспектів. Так, Рамкові стандарти ВМО, крім оцінки загроз, охоплюють такі критерії: наявність плану забезпечення безпеки з урахуванням оцінки загроз; наявність плану комунікаційних заходів; прийняття процедурних заходів щодо недопущення потрапляння в міжнародну мережу вантажів із порушеннями чи без відповідних документів; оцінку фізичної безпеки приміщень і споруд, що використовуються у функції завантажувальних чи складських майданчиків, безпеки контейнерів і вантажів, транспортних засобів та оцінку захисту інформаційних систем (передбачається перевірка персоналу). Вони доходять висновку, що переважну більшість змін, запропонованих у новому МК України щодо УЕО, спрямовано на приведення його у відповідність до міжнародних вимог. Разом з тим, окремі норми нового МК України не повною мірою відповідають вимогам Рамкових стандартів ВМО [7].

Далі, згідно з ч. 6 ст. 13 МК України, митниця проводить попередню (фізичну та документальну) перевірку відомостей, наданих заявником, і передає центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, заяву, анкету та свій висновок про можливість або неможливість надання заявникові статусу УЕО. Якщо протягом трьох років, що передують даті подання за-

яви, цим підприємством здійснювалося митне оформлення товарів, транспортних засобів в іншому митному органі, то митниця, до якої подана заява, надсилає до такого митного органу запит про перевірку наведених в анкеті відомостей. Фізична та документальна перевірки проводяться у тритижневий строк з дня отримання запиту. Результати перевірки надсилаються до митниці-відправника запиту в електронній формі. Після закінчення перевірок митниця передає центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, заяву, анкету та свій висновок про можливість або неможливість надання заявникові статусу УЕО.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, у двотижневий строк з дня надходження до нього вищезазначеного висновку, приймає рішення про підтвердження можливості або неможливості надання заявнику статусу УЕО та повідомляє про прийняте рішення митницю. У разі прийняття рішення про неможливість надання заявнику статусу УЕО зазначаються підстави прийняття такого рішення.

До проведення перевірки відповідності зовнішньоекономічної діяльності кандидата на отримання статусу УЕО стандартам безпеки можуть залучатися посадові особи спеціалізованих митних органів, фахівці та експерти галузевих міністерств і відомств за погодженням їх керівників та керівника центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Рішення щодо надання або ненадання статусу УЕО приймається митницею протягом 90 календарних днів з дня отримання нею заяви. За необхідності цей строк може бути продовжений на 30 календарних днів. У разі відмови у наданні статусу УЕО митниця письмово повідомляє заявника про підстави такої відмови в межах строку, встановленого цією частиною. У разі прийняття рішення про надання підприємству статусу УЕО таке підприємство включається, як вже зазначалося, до Єдиного реєстру УЕО і протягом трьох робочих днів з дня прийняття рішення йому видається відповідний сертифікат.

Підприємство, у свою чергу, зобов'язане інформувати відповідний митний орган про зміну відомостей, заявлених ним для отримання сертифіката УЕО, протягом п'яти робочих днів з дня зміни таких відомостей.

Порядок та критерії оцінки відомостей, заявлених підприємством для отримання статусу УЕО, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Так, на даний час існує проект Постанови про затвердження Порядку та критеріїв оцінки відомостей, заявлених підприємством для отримання статусу УЕО.

Підсумовуючи вищесказане, можна дійти висновків, що ж дає юридичній особі статус УЕО. Якщо проаналізувати ст. 15 МК України, то можна дійти висновків, що УЕО можуть бути надані дві групи спрощень. Так, перша група надається УЕО, якому видано сертифікат щодо надійності і безпеки. Означені спеціальні спрощення є такими:

1) відомості, які необхідно надати митному органу до прибуття на митну територію України та/або вибуття за межі митної території України товарів, транспортних засобів комерційного призначення;

2) тимчасове зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, у приміщеннях, на відкритих та критих майданчиках УЕО;

3) зняття митного забезпечення без отримання дозволу митниці;

4) відправка товарів з приміщень, відкритих та критих майданчиків УЕО без пред'явлення їх митному органу відправлення.

Друга група спрощень надається УЕО, якому видано сертифікат на спрощення митних процедур. Можуть бути надані такі спеціальні спрощення:

1) здійснення митного контролю в першочерговому порядку;

2) розміщення товарів на складі тимчасового зберігання закритого типу без отримання дозволу митного органу;

3) звільнення від надання гарантії при здійсненні внутрішнього митного транзиту товарів (крім підакцизних), якщо декларантом є УЕО;

4) митне оформлення товарів на об'єктах УЕО;

5) подання однієї митної декларації, якщо протягом певного часу, погодженого з митним органом, товари неодноразово ввозяться на митну територію України або вивозяться за її межі однією особою за одним зовнішньоекономічним договором.

У свою чергу, слід підкреслити, що УЕО може отримати обидва сертифікати (і сертифікат на спрощення митних процедур, і сертифікат щодо надійності і безпеки), і відповідно йому надаються одночасно усі вищезазначені спеціальні спрощення. Зазначені вище спеціальні спрощення застосовуються у разі, якщо УЕО здійснює декларування товарів самостійно, та у разі, якщо УЕО доручає у встановленому законодавством порядку здійснити декларування товарів від свого імені іншій особі.

Слід зазначити, що застосування вищезазначених спеціальних спрощень, які надаються УЕО, здійснюється відповідно до Порядку застосування спеціальних спрощень, що надаються уповноваженому економічному оператору, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 447 [5].

Вважається, що найважливішою перевагою отримання статусу УЕО є перспектива розмитнення за спрощеною процедурою не тільки в Україні, але й у Європі, що не тільки дозволить економити час, але і зменшити фінансові витрати. Звичайно, за таких важливих переваг та явних позитивних моментів набуття статусу УЕО, виникає питання про кількість імпортерів і експортерів, які зможуть отримати відповідний статус.

Враховуючи, що Україна схиляється до європейської моделі запровадження та застосування інституту УЕО, та виходячи з європейського досвіду та досвіду країн СНД, власників сертифікату УЕО, очевидно, буде небагато. Так, за даними провідного експерта податково-юридичної практики *Ernst & Young* в Україні Едуарда Злидня, сьогодні європейські митні органи видали понад 11 тисяч сертифікатів УЕО, причому більше половини припадає на митні органи Німеччини. Що стосується нових членів Єв-

росоюзу, то в них кількість виданих сертифікатів становить, як правило, близько 100. Показовим для України може бути досвід Росії, де надання статусу УЕО передбачено з 2011 р., але його отримало лише 71 підприємство [13].

Здається, що на статус УЕО будуть претендувати українські корпорації зі значним обсягом експортно-імпортних операцій, а враховуючи структуру зовнішньої торгівлі України та ЄС, очевидно, мова йде, насамперед, про великі підприємства харчової промисловості, підприємства агропромислового сектору, металургії, імпортерів автомобілів, побутової техніки тощо.

Таким чином, УЕО як комерційна структура має спеціальні права при митному оформленні та відповідає низці вимог, має ряд переваг перед іншими підприємствами. Маючи вказаний статус, таке підприємство може претендувати на різні привілеї при митному оформленні експорту/імпорту товарів, а також транспортних засобів комерційного призначення. Головною метою впровадження в Україні та світі інституту УЕО є максимальне дотримання балансу між інтересами бізнесу та митниці для сприяння міжнародній торгівлі, шляхом зменшення необхідних митних процедур при русі товару, за умови, що відповідні особи, які здійснюють такий рух товару, відповідають чітким критеріям безпеки та прозорості ведення бізнесу.

Список літератури

1. Рамочные стандарты безопасности и облегчения мировой торговли от 23.06.2005 р. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.ligazakon.ua/juritprof>.
2. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 р. // Офіційний вісник України. — 2011. — № 18. — Ст. 727.
3. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у зміненій редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур : Закон України від 05.10.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 48. — Ст. 476.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 44–45, № 46–47, № 48. — Ст. 552.
5. Про затвердження Порядку застосування спеціальних спрощень, що надаються уповноваженому економічному оператору : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 447 // Офіційний вісник України. — 2012. — № 40. — Ст. 1542.
6. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти : монографія / І. Г. Бережнюк. — Дніпропетровськ : АМСУ, 2009. — 543 с.
7. Бережнюк І. Г., Бережнюк І. І. Інститут уповноважених економічних операторів у Рамкових стандартах ВМО та Митному кодексі України [Електронний ресурс] / І. Г. Бережнюк, І. І. Бережнюк. — Режим доступу : <http://www.irbisnbuv.gov.ua>.
8. Буторина О. В. Значение введения евро для российских экономических операторов / О. В. Буторина // Правовые аспекты европейской интеграции : матер. междунар. науч.-практ. конф., Москва, февраль, июнь 2001. — М., 2002. — С. 133–144.
9. Вольффганг Г.-М. Розвиток митниці в програмі партнерства з бізнесом. Авторизований економічний оператор в ЄС / Г.-М. Вольффганг // II Міжнародна науково-практична конференція курсантів, студентів та молодих учених «Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі», 27 березня 2009. — АМСУ, м. Дніпропетровськ. — Дніпропетровськ, 2009. — С. 15–16.
10. Курочкин К. Л. Уполномоченный экономический оператор / К. Л. Курочкин // Таможенное дело : научно-практическое издание. — 2011. — № 2. — С. 11–15.
11. Левченко С. Г. Інститут уповноваженого економічного оператора: новела законодавства / С. Г. Левченко // Митна справа. — 2011. — № 4. — С. 22–30.

12. Терещенко С. С., Симонова Г. Д., Хабло Г. О. Міжнародні стандарти щодо статусу уповноваженого економічного оператора / С. С. Терещенко, Г. Д. Симонова, Г. О. Хабло // Митна безпека. Серія «Економіка». — 2010. — № 2. — С. 71–80.
13. Уповноважений економічний оператор. Хто отримає право на спрощене розмитнення [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zbs.lutsk.ua/news>.

В. А. Сергейчик

Национальный университет
«Одесская юридическая академия»,
кафедра морского и таможенного права
ул. Львовская, 10/2, Одесса, 65016, Украина

**ОПРЕДЕЛЕНИЕ СТАТУСА УПОЛНОМОЧЕННОГО
ЭКОНОМИЧЕСКОГО ОПЕРАТОРА В УКРАИНЕ
НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ**

Резюме

В статье анализируются правовые аспекты определения и понимания уполномоченного экономического оператора, международное и национальное регулирование института уполномоченного экономического оператора. Исследуются вопросы, посвященные процедуре и проблемам получения статуса уполномоченного экономического оператора согласно действующему национальному законодательству, и перспективы нормативного урегулирования указанного института.

Ключевые слова: уполномоченный экономический оператор, упрощение процедур, специальные упрощения, Рамочные стандарты безопасности, статус уполномоченного экономического оператора.

V. O. Sergeichyk

National University «Odesa Law Academy»
Department of Maritime and Customs Law
Lvivska str., 10/2, Odesa, 65016, Ukraine

**DETERMINING THE STATUS OF AUTHORIZED ECONOMIC
OPERATOR IN UKRAINE ON THE MODERN STAGE**

Summary

This article analyzes the legal aspects of the definition and understanding of authorized economic operator, the international and national regulation of the Commissioner. We study the questions on the procedure and the problems of obtaining the status of authorized economic operator in accordance with existing national legislation and regulatory perspectives of the settlement designated institution.

Key words: the authorized economic operator, simplification of procedures, special simplification, the SAFE Framework, the status of authorized economic operator.